

УДК 347.6

DOI <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2025.90.2.20>

ПРОЦЕСУАЛЬНІ КОЛІЗІЇ У СПРАВАХ ПРО ЗМІНУ РОЗМІРУ АЛІМЕНТІВ

Носік Ю.В.,

*кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри інтелектуальної власності та інформаційного права
Навчально-наукового інституту права
Київського національного університету імені Тараса Шевченка
ORCID: 0000-0002-3608-2955
e-mail: yuriy.nosik@gmail.com*

Зеров К. О.,

*кандидат юридичних наук, старший дослідник,
асистент кафедри інтелектуальної власності та інформаційного права
Навчально-наукового інституту права
Київського національного університету імені Тараса Шевченка
ORCID: 0000-0003-2916-7528
e-mail: c.zerov@gmail.com*

Носік Ю.В., Зеров К.О. Процесуальні колізії у справах про зміну розмірів аліментів.

У статті досліджуються актуальні проблеми судового захисту права дитини на утримання у контексті процесуально-правового регулювання розгляду спорів про зміну розміру аліментів в Україні. Норми матеріального права щодо утримання дітей батьками реалізуються у нерозривному зв'язку із нормами процесуального права, і в сукупності з ними утворюють комплексну правову систему гарантування суб'єктивного права дитини на утримання та забезпечують здійснення судового захисту цього права. Наголошується на непослідовності законодавчого врегулювання порядку розгляду таких справ у загальному та спрощеному позовному провадженні. Автори аналізують еволюцію відповідного нормативного регулювання, зокрема зміни, внесені Законом № 460-IX від 15.01.2020 р., яким справи про збільшення розміру аліментів визнані малозначними з можливістю їх розгляду у спрощеному провадженні, тоді як справи про зменшення розміру аліментів залишались у числі справ, які розглядаються лише в загальному позовному провадженні. Окремо розглянуто Закон № 3831-IX від 19.06.2024 р., що визначив справи про зменшення розміру аліментів малозначними, проте не скасував заборону на їх розгляд у спрощеному провадженні, що створило правову колізію. Автори обґрунтовують, що обидва види справ – про збільшення і зменшення аліментів – є єдиною категорією справ про зміну їх розміру, а отже, порядок їх розгляду має бути однаковим. Спори у справах про збільшення і зменшення розміру аліментів впливають з одних і тих же правовідносин сторін, стосуються захисту одного і того ж суб'єктивного права дитини на утримання, а зміна розміру аліментів у сторону збільшення або зменшення відбувається на підставі одних і тих же передбачених законом юридичних фактів. У статті підкреслено негативні наслідки фрагментарності та недостатньої юридичної експертизи змін до ЦПК України, які перешкоджають формуванню єдиної практики правозастосування, створюють процесуальні перешкоди у захисті права дитини на утримання та вносять деяку невизначеність щодо касаційного оскарження рішень у справах про зменшення розміру аліментів. Робиться висновок про необхідність комплексного підходу до врегулювання питань зміни розміру аліментів у цивільному процесуальному законодавстві України з урахуванням принципу ефективного судового захисту прав дитини.

Ключові слова: право на утримання, зміна розміру аліментів, спрощене провадження.

Nosik Y.V., Zerov C.O. Procedural conflicts in alimony modification cases.

The article examines the current issues of judicial protection of the child's right to maintenance in the context of procedural and legal regulation of disputes on changing the amount of alimony in Ukraine.

Substantive law provisions on child support by parents are implemented in an inseparable connection with procedural law provisions, and together with them form a comprehensive legal system for guaranteeing the subjective right of a child to support and ensure the implementation of judicial protection of this right. The authors emphasize the inconsistency of legislative regulation of the procedure for consideration of such cases in general and simplified action proceedings. The authors analyze the evolution of the relevant regulatory framework, in particular, the changes introduced by Law No. 460-IX of 15.01.2020, which recognized cases on increasing the amount of alimony as small claims, with the possibility of their consideration in simplified proceedings. In contrast, cases on reducing the amount of alimony remained among the cases considered only in general action proceedings. The authors also analyze Law No. 3831-IX of June 19, 2024, which defined cases of alimony reduction as small claims, but did not cancel the ban on their consideration in simplified proceedings, which created a legal conflict. The authors substantiate that both types of cases - on increasing and decreasing alimony - are a single category of cases on changing their amount, and therefore, the procedure for their consideration should be the same. Disputes in cases of increasing and decreasing the amount of alimony arise from the same legal relations of the parties, concern the protection of the same subjective right of the child to maintenance, and the change in the amount of alimony in the direction of increase or decrease is based on the same legal facts provided for by law. The article emphasizes the negative consequences of fragmentation and insufficient legal expertise of the amendments to the Code of Civil Procedure of Ukraine, which impede the formation of a unified law enforcement practice, create procedural obstacles to the protection of the child's right to maintenance, and introduce some uncertainty regarding cassation appeals against decisions in cases of reduction of alimony. The authors conclude that there is a need for a comprehensive approach to regulating issues related to the modification of child support amounts in the civil procedural legislation of Ukraine, taking into account the principle of effective judicial protection of the child's rights.

Key words: right to maintenance, alimony modification, simplified proceedings.

Постановка проблеми. Актуальність теми дослідження обумовлюють сучасні теоретичні та практичні проблеми правового регулювання суспільних відносин, які виникають під час захисту в судах України права дитини на утримання. Для вирішення таких проблем необхідно проводити наукові пошуки у сферах сімейного та цивільного процесуального права, пропонуючи доктринально обґрунтовані рішення та шляхи вдосконалення законодавства і відповідної практики правозастосування.

Еволюція процесуально-правового регулювання відносин, пов'язаних із захистом у судах України права дитини на утримання, відзначається непослідовністю у застосуванні до розгляду такої категорії справ порядку загального позовного провадження та порядку спрощеного позовного провадження. Це призвело до того, що діючий ЦПК України містить колізії у регулюванні відповідних відносин, які виявляються у визначенні категорій малозначних справ та допустимості застосування до їх розгляду спрощеного позовного провадження.

Наявні у чинному законодавстві юридичні дефекти створюють перешкоди ефективній реалізації та захисту суб'єктивного права дитини на утримання, а також негативно впливають на практику застосування правових норм з питань виконання батьками обов'язку утримувати дитину, зокрема, на єдність судової практики в цій області.

З огляду на актуальність теми **мета цього дослідження** полягає у тому, аби на основі застосування наукових методів пізнання норм цивільно-процесуального та сімейного права і використання судової практики у справах про захист майнового права дитини на утримання, сформулювати науково-теоретичні висновки і практичні рекомендації щодо тлумачення, застосування і вдосконалення норм права, які містяться у ЦПК України, в частині судового захисту права дитини на утримання у спорах про зміну розміру аліментів.

Відповідно до мети цього дослідження мають бути вирішені, зокрема, такі **завдання**: провести науковий аналіз нормативних джерел з питань регулювання суспільних відносин, які пов'язані із судовим захистом права дитини на утримання; проаналізувати еволюцію цивільно-процесуального регулювання порядку розгляду справ про зміну розміру аліментів; розкрити законодавчі колізії в регулюванні порядку розгляду відповідної категорії справ та запропонувати можливі шляхи їх розв'язання.

Стан опрацювання проблематики. Потреба у науковому дослідженні проблем захисту права дитини на утримання у спорах про зміну розміру аліментів зумовлена також тим, що у сучасній

науковій доктрині цивільного процесуального та сімейного права питання, на яких сфокусована ця стаття, залишаються мало дослідженими. Піднятої у цій статті проблематики стосуються наукові праці таких дослідників, як Ізарова І.О., Притика Ю.Д., Зуб О.Ю., Сердюк В., Скриньковський Р., Бабій А., Хмиз М., Помазанов А.В., Кравцов С.О., Гуденко Д.О., Воробйова В.І., Маркін А.О., Романенко Д.С. та ін.

Так, Ізарова І.О. та Притика Ю.Д. констатують, що вирішення питання про розгляд справи у спрощеному позовному провадженні має відбуватись виходячи з принципів пропорційності цивільного судочинства і співробітництва між сторонами і судом для забезпечення реалізації основного завдання - ефективного захисту порушених прав осіб [1]. Помазанов А.В. проаналізував проблеми забезпечення права на справедливий суд, на доступ до правосуддя та право на касаційне оскарження у разі розгляду малозначних справ [2]. Зуб О.Ю. досліджував взаємозв'язок, співвідношення та розмежування спрощеного позовного та наказного проваджень, здійснив спробу надати авторське визначення спрощеного позовного провадження, окреслив переваги та недоліки використання спрощених процедур захисту суб'єктивного права в цивільному судочинстві [3]. Кравцов С.О., Гуденко Д.О. та Воробйова В.І. звертають увагу на те, що закріплений в ЦПК України перелік критеріїв малозначності справи залишає за судами широкі дискреційні повноваження щодо визначення спору малозначним, і з огляду на це, пропонують розробити методичні рекомендації щодо застосування критеріїв визначення спору малозначним [4]. Сердюк В., Скриньковський Р., Бабій А. та Хмиз М., розглянувши проблемні питання судової практики в Україні, які пов'язані з розглядом цивільних справ щодо зменшення розміру аліментів у контексті визначення вказаної категорії справ як малозначних, дійшли висновку про те, що справи про збільшення і зменшення розміру аліментів мають розглядатись у порядку спрощеного позовного провадження [5].

Разом з тим, недостатньо дослідженими залишаються теоретичні і практичні питання, пов'язані із розв'язанням існуючих законодавчих колізій у регулюванні порядку розгляду судами справ про захист права дитини на утримання, а також проблеми визначення переліку категорій малозначних справ у цивільному процесі в системному зв'язку з нормами сімейного права України.

Виклад основного матеріалу. Відповідно до ст. 51 Конституції України сім'я, дитинство, материнство і батьківство охороняються державою. Батьки зобов'язані утримувати дітей до їх повноліття.

Європейський суд з прав людини, застосовуючи ст. 8 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, де закріплено право на повагу до приватного і сімейного життя, виходить із бачення того, що між дитиною та її батьками існує зв'язок, що становить сімейне життя [6, § 36]. «Сімейне життя» включає не лише соціальні, моральні чи культурні відносини; воно також включає інтереси матеріального характеру [7, § 59]; [8, § 60]), зокрема, зобов'язання щодо утримання [9, § 461].

Відповідно до частин першої та другої статті 27 Конвенції про права дитини держава визнає право кожної дитини на рівень життя, необхідний для фізичного, розумового, духовного, морального і соціального розвитку дитини. Батьки або інші особи, які виховують дитину, несуть основну відповідальність за забезпечення в межах своїх здібностей і фінансових можливостей умов життя, необхідних для розвитку дитини.

Наведені конституційні імперативи та міжнародно-правові стандарти забезпечення утримання дітей батьками отримали відображення й розвиток в інших нормах законодавства України. Так, відповідно до ст.ст. 150, 180 СК України батьки зобов'язані піклуватись про здоров'я дитини, її фізичний, духовний та моральний розвиток, забезпечити здобуття дитиною повної загальної середньої освіти, матеріально утримувати дитину до повноліття. Частиною першою статті 8 Закону України «Про охорону дитинства» передбачено, що кожна дитина має право на рівень життя, достатній для її фізичного, інтелектуального, морального, культурного, духовного і соціального розвитку.

Норми матеріального права щодо утримання дітей батьками реалізуються у нерозривному зв'язку із нормами процесуального права, і в сукупності з ними утворюють комплексну правову систему гарантування суб'єктивного права дитини на утримання та забезпечують здійснення судового захисту цього права.

У правозастосовчій практиці принцип судового захисту суб'єктивного права дитини на утримання реалізується у цивільних справах про стягнення аліментів, збільшення та зменшення їх

розміру, припинення стягнення аліментів, оплату додаткових витрат на дитину, індексацію аліментів, зміну способу їх стягнення, стягнення неустойки (пені) за прострочення сплати аліментів, стягнення заборгованості за аліментами та ін.

Аналіз процесуального законодавства, яке визначає порядок розгляду наведених категорій справ, дозволив виявити непослідовність та суперечливість процесуально-правового регулювання порядку розгляду двох категорій справ із наведеного переліку, а саме справ про збільшення і про зменшення розміру аліментів.

ЦПК України у редакції 2017 року закріпив імператив про те, що справи, які виникають з сімейних відносин, не можуть розглядатися судами у порядку спрощеного позовного провадження (п. 1 ч. 4 ст. 274). Відповідно, цивільне судочинство у таких справах здійснюється за правилами загального позовного провадження. Загальне позовне провадження призначене для розгляду справ, які через складність або інші обставини недоцільно розглядати у спрощеному позовному провадженні. Таким чином, справи про зміну розміру аліментів, які за своєю природою виникають суто з сімейних відносин, підлягали розгляду виключно у порядку загального позовного провадження.

8 лютого 2020 року, коли набув чинності Закон України “Про внесення змін до Господарського процесуального кодексу України, Цивільного процесуального кодексу України, Кодексу адміністративного судочинства України щодо вдосконалення порядку розгляду судових справ” № 460-IX від 15.01.2020 р., наведений у ч. 6 ст. 19 ЦПК України перелік видів справ, які для цілей цього Кодексу вважаються малозначними, був доповнений, зокрема, справами про стягнення аліментів, збільшення їх розміру, оплату додаткових витрат на дитину, стягнення неустойки (пені) за прострочення сплати аліментів, індексацію аліментів, зміну способу їх стягнення, якщо такі вимоги не пов’язані із встановленням чи оспоруванням батьківства (материнства).

Для цих же видів справ було зроблено виняток у вищезазначеному п. 1 ч. 4 ст. 274 ЦПК України, внаслідок чого була знята заборона на їх розгляд у порядку спрощеного позовного провадження.

Як відомо, особливістю спрощеного провадження є, зокрема, те, що розгляд справ за його правилами відбувається у більш стислі строки, без призначення підготовчого засідання та без проведення судових дебатів, допускається розгляд справи без повідомлення сторін за наявними у справі матеріалами, зустрічний позов подати неможливо і практично виключена можливість подання касаційної скарги у такій справі.

Включення до ЦПК України переліку видів справ, які виникають із сімейних відносин і розгляд яких у порядку спрощеного позовного провадження є допустимим з огляду на їх малозначність, можна розглядати як позитивне вдосконалення законодавства, що ґрунтується і на процесуальній доцільності, і на особливостях правовідносин сторін таких справ.

Проте детальний розгляд цього переліку видів справ виявляє його певну внутрішню суперечність, яка полягає в тому, що Законом № 460-IX від 15.01.2020 р. справи про збільшення розміру аліментів були віднесені до таких справ, які вважаються малозначними, а справи про зменшення розміру аліментів – ні. У зв’язку з цим у 2020 році процесуальний порядок розгляду справ про зменшення розміру аліментів не зазнав будь-яких змін - вони, як і раніше, підлягали розгляду виключно за правилами загального позовного провадження, тоді як справи про збільшення розміру аліментів вже могли розглядатись і у спрощеному провадженні.

Суперечливим таке рішення законодавця є тому, що спори у справах про збільшення і зменшення розміру аліментів впливають з одних і тих же правовідносин сторін, стосуються захисту одного і того ж суб’єктивного права дитини на утримання, а зміна розміру аліментів у сторону збільшення або зменшення відбувається на підставі одних і тих же передбачених законом юридичних фактів. Правовідносини сторін у таких справах регулюються однією правовою нормою, що закріплена у ст. 192 СК України, відповідно до якої розмір аліментів, визначений за рішенням суду або домовленістю між батьками, може бути згодом зменшено або збільшено за рішенням суду за позовом платника або одержувача аліментів у разі зміни матеріального або сімейного стану, погіршення або поліпшення здоров’я когось із них та в інших випадках, передбачених цим Кодексом.

Відповідно, порядок розгляду судами справ про збільшення і зменшення розміру аліментів має бути однаковим, оскільки в обох випадках відбувається одне юридичне явище - зміна розміру аліментів. Більше того, ці два види справ - про збільшення і про зменшення розміру аліментів - доцільно об’єднати в одну категорію - справи про зміну розміру аліментів.

Можна припустити, що неповнота і суперечливість переліку малозначних справ, які виникають із сімейних відносин і які можуть розглядатись у порядку спрощеного позовного провадження, що був внесений до ЦПК України Законом № 460-IX від 15.01.2020 р., пов'язані лише з неналежним рівнем нормотворчої техніки розробників відповідного законопроекту та усіх інших осіб, причетних до його вдосконалення та експертної оцінки на етапі роботи із законопроектом.

Тим не менше змінені норми статей 19 і 274 про порядок розгляду певних видів справ, які виникають із сімейних відносин, закріпились у судовій практиці. Тож коли суд першої інстанції, помилково ототожнюючи порядок розгляду справ про збільшення і про зменшення розміру аліментів, призначав справу про зменшення розміру аліментів до розгляду за правилами спрощеного позовного провадження, рішення у такій справі підлягало скасуванню апеляційним судом через порушення норм процесуального права, яке є обов'язковою підставою для скасування рішення суду першої інстанції та ухвалення нового судового рішення, оскільки суд розглянув в порядку спрощеного позовного провадження справу, що підлягала розгляду за правилами загального позовного провадження (п. 7 ч. 3 ст. 376 ЦПК України).

Верховний Суд послідовно дотримувався правової позиції, що справа про зменшення розміру аліментів є справою, що виникає із сімейних правовідносин, а отже, відповідно до п. 1 ч. 4 ст. 274 ЦПК України не може розглядатись в порядку спрощеного позовного провадження. Такий висновок зафіксовано, зокрема, у постановах Верховного Суду від 10 квітня 2024 р. у справі № 351/1971/23, від 21 лютого 2024 року у справі № 495/4896/23, від 24 січня 2024 року у справі № 752/1058/23, від 10 жовтня 2023 року у справі № 682/2454/22-ц.

Проте 19 липня 2024 року набули чинності зміни до ЦПК України, впроваджені Законом України "Про внесення змін до Цивільного процесуального кодексу України та Кодексу адміністративного судочинства України щодо гарантування права на судовий захист у малозначних спорах" № 3831-IX від 19.06.2024 р., за якими справи про зменшення розміру аліментів також стали вважатись малозначними для цілей цього Кодексу.

Вочевидь, ці зміни до ЦПК України були внесені для того, щоб справи про зменшення розміру аліментів можна було розглядати за правилами спрощеного позовного провадження, що виглядає цілком слушним. Але так не сталося, оскільки для спрощеного розгляду справи, яка виникає з сімейних відносин, мало просто назвати її малозначною у ст. 19 ЦПК України. Крім цього, необхідно включити її до переліку винятків із загальної заборони застосовувати спрощене позовне провадження до розгляду справ, які виникають із сімейних відносин, що встановлені в п. 1 ч. 4 ст. 274 ЦПК України, проте законодавець у Законі № 3831-IX від 19.06.2024 р. цього не зробив, хоча Головне юридичне управління Верховної Ради України у своєму висновку до проекту цього Закону звертало увагу на суперечність запропонованих змін статті 274 ЦПК України [10].

В результаті у процесуальному законодавстві закріпилась абсурдна ситуація. Справи про зменшення розміру аліментів стали вважатись малозначними, для розгляду яких за приписами ст. 19 ЦПК України призначений спрощений порядок позовного провадження, проте справи про зменшення розміру аліментів, хоч вони і перетворились у малозначні, розглядати за правилами спрощеного провадження не можна, оскільки вони є справами, що виникають із сімейних відносин, для розгляду яких ст. 274 ЦПК України передбачає лише загальний порядок позовного провадження, і вони не належать до числа винятків із цього правила, які перераховані в п. 1 ч. 4 ст. 274 ЦПК України. Тобто справи про зменшення розміру аліментів, як і раніше, необхідно розглядати у порядку загального позовного провадження, не дивлячись на те, що вони тепер вважаються малозначними.

З цієї колізією пов'язана ще одна проблема у цивільному процесі, яка зводиться до пошуку відповіді на питання, чи допускається тепер касаційне оскарження судових рішень у справах про зменшення розміру аліментів. З однієї сторони, відповідно до п. 2 ч. 3 ст. 389 ЦПК України судові рішення у малозначних справах касаційному оскарженню не підлягають. З іншої сторони, справи про зменшення розміру аліментів є особливим підвидом малозначних справ, адже до їх розгляду не застосовується порядок спрощеного позовного провадження, і вони розглядаються виключно в порядку загального позовного провадження. Як враховуватиме Верховний Суд цю специфіку справ про зменшення розміру аліментів, вирішуючи питання про прийнятність касаційної скарги, покаже час. Водночас варто пам'ятати, що відповідно до п. 2 ч. 3 ст. 411 ЦПК України, якщо суд розглянув у порядку спрощеного позовного провадження справу, що підлягала розгляду за правилами загального позовного провадження, то це є підставою для скасування касаційним судом

судового рішення та направлення справи на новий розгляд, якщо таке порушення норм процесуального права унеможливило встановлення фактичних обставин, які мають значення для правильного вирішення справи.

Висновки. Наведений у цій статті аналіз еволюції та актуального стану процесуально-правового регулювання розгляду справ про зміну розміру аліментів свідчить про те, що обидві спроби законодавця вдосконалити та впорядкувати процесуальний рух таких справ, які були зроблені в 2020 та в 2024 роках, були невдалими. У першому випадку було здійснено диференціацію порядків розгляду справ про збільшення і справ про зменшення розміру аліментів, хоча за правовою природою ці види справ належать до однієї категорії - справ про зміну розміру аліментів. У другому випадку було визначено, що обидві справи вважаються малозначними для цілей ЦПК України, проте не було знято заборону розглядати справи про зменшення розміру аліментів у порядку спрощеного позовного провадження. Таким чином у цивільному процесі зберігаються колізії у визначенні порядку розгляду справ про зміну розміру аліментів, що не сприяє ефективному захисту суб'єктивного права дитини на утримання та формуванню єдиної практики правозастосування у цій сфері.

Такий стан речей обумовлений відсутністю в законодавця комплексного бачення стану правового регулювання відповідних матеріальних і процесуальних відносин до внесення змін у процесуальний закон, фрагментарністю самих таких змін, а також ігноруванням юридичної експертизи законопроектів.

Викладені у цій статті науково-теоретичні положення та зроблені висновки і рекомендації відображають авторський підхід до вирішення існуючих проблем у сфері судового захисту права дитини на утримання та не охоплюють усієї повноти викликів, які постали перед правовою наукою, і тому питання щодо застосування порядку спрощеного позовного провадження до розгляду справ про зміну розміру аліментів залишаються актуальними для подальших наукових пошуків.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Ізарова І.О., Притика Ю.Д. Спрощене позовне провадження цивільного судочинства України: виклики першого року застосування в судовій практиці. *Проблеми законності*. 2019. № 145. С. 51–67.
2. Помазанов А.В. Малозначність справ у цивільному процесі України. *Право і суспільство*. 2018. № 1 частина 2. С. 80–86.
3. Зуб О.Ю. Спрощене позовне vs. наказне провадження в цивільному процесі. *Журнал східноєвропейського права*. 2018. № 58. С. 188–194.
4. Кравцов С.О., Гуденко Д.О., Воробйова В.І. Малозначність спору як «процесуальний фільтр» касаційного оскарження. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2019. № 6. С. 126–129.
5. Сердюк В., Скриньковський Р., Бабій А., Хмиз М. Зменшення розміру аліментів: проблемні питання віднесення до малозначних справ (судова практика в Україні). *Траекторія науки*. 2021. № 5. С. 4021–4026.
6. L. v. the Netherlands. European Court of Human Rights. Strasbourg, 2004. 1 September. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-61799> (дата звернення: 12.07.2025).
7. Belli and Arquier-Martinez v. Switzerland. European Court of Human Rights. Strasbourg, 2018. 11 December. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-188649> (дата звернення: 12.07.2025).
8. Di Trizio v. Switzerland. European Court of Human Rights. Strasbourg, 2016. 2 February. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=002-11067> (дата звернення: 12.07.2025).
9. Guide on Article 8 of the European Convention on Human Rights. European Court of Human Rights. Strasbourg, 2021. 31 August. URL: https://ks.echr.coe.int/documents/d/echr-ks/guide_art_8_eng (дата звернення: 12.07.2025).
10. Мамченко Н. Справи про зменшення розміру аліментів і припинення їх стягнення відносять до малозначних. Судово-юридична газета. 18 червня 2024. URL: <https://sud.ua/uk/news/publication/303524-dela-ob-umenshenii-razmera-alimentov-i-prekraschenii-ikh-vzyskaniya-otnesut-k-maloznachitelnym-3764f0> (дата звернення: 14.07.2025).